

Paus Franciscus, geweldloosheid en de betekenis van Pacem in Terris

Het kerkelijk spreken en handelen betreffende geweld en geweldloosheid werd de focus van een internationale bijeenkomst georganiseerd door Pax Christi International van 5 tot 7 december 2022 in Rome. Een eerdere internationale samenkomst rond deze thematiek vond plaats in april 2016 eveneens in Rome. Onder de 75 deelnemers bevonden zich leidinggevendenden uit de Dicasterie van de katholieke kerk, bisschoppen, priesters, theologen en voornamelijk vele leken, ervaren beoefenaars van creatieve geweldloosheid, met name in contexten van geweld, conflict en oorlog. De deelnemers kwamen van over de ganse wereld: Afrika, Noord- en Zuid-Amerika, Azië, Europa, het Midden Oosten en Oceanië.

Sinds zijn installatie in 2013 heeft paus Franciscus herhaaldelijk opgeroepen tot vrede, tot beëindiging van alle oorlogen en oorlogsvoorbereidingen, tot een cultuur van ontmoeting, tot rechtvaardigheid, solidariteit en verzoening die de "motor van het bouwwerk van de vrede" zijn. Door zijn vele boodschappen voor de vrede, door zijn eigen voorbeeld en vooral in zijn boodschap "[Geweldloosheid: een stijl van vredespolitiek](#)" voor de [Wereld-dag van de Vrede 2017](#), heeft paus Franciscus de rede, het denken (de doctrine of leer) en de weg van de actieve geweldloosheid bevorderd.

Een duidelijke boodschap van geweldloosheid

Deze conferentie onderzocht hoe paus Franciscus de Kerk en de wereld oproept om "de tekenen van de tijd" te begrijpen en daarin het geweldloze leven toe te passen dat centraal staat voor het overleven van het leven op aarde en voor de heling van onze planeet.

In antwoord op de wereldwijde cultuur van geweld helpt paus Franciscus ons in te zien dat het aanpakken van het catastrofale geweld door middel van een wereldbeeld en een consequente praktijk die duidelijk geweldloos, vernieuwend en profetisch is, verbonden is met onze roeping en gevormd is door de Bergrede.

Er zijn nu meer oorlogen dan vroeger; nu meer vluchtelingen dan ooit! We stellen een banalisering vast van geweld en kwaad met ontelbare menselijke drama's! Oorlog is altijd een kwaad. Je weet wanneer een oorlog begint, maar niet wanneer die eindigt. De huidige 'derde' wereldoorlog die "stukje bij beetje" wordt uitgevochten (in Oekraïne, Syrië, Jemen, Somalië en meer) heeft de dringende noodzaak van een paradigmaverschuiving benadrukt.

Werken aan een nieuw denkkader

We hebben een nieuw kader nodig dat in overeenstemming is met het Evangelie. In de recente katholieke sociale leer ontvouwt zich duidelijk een andere weg. Paus Johannes XXIII schreef dat oorlog geen geschikte manier is om rechten te herstellen. Paus Paulus VI verbond vrede en ontwikkeling en zei bij de Verenigde Naties "geen oorlog meer". Paus Johannes Paulus II zei dat "oorlog behoort tot het tragische verleden, tot de geschiedenis". Paus Benedictus XVI zei dat "de vijand liefhebben de kern is van de christelijke revolutie". En paus Franciscus zei: "De ware kracht van de christen is de kracht van de waarheid en de liefde, die leidt tot het afzweren van alle geweld. Geloof en geweld zijn onverenigbaar." Hij heeft ook aangedrongen op de "afschaffing van de oorlog". Geworteld in de onderlinge verbondenheid van Gods schepping, opent geweldloosheid de weg en is zij noodzakelijk voor een "integrale ecologie", zoals paus Franciscus in *Laudato Si'* heeft verwoord. Geweld ondermijnt deze onderlinge verbondenheid. Geweldloosheid ondersteunt het.

Het denken inzake geweld en geweldloosheid is in kerkelijk spreken mede gebaseerd op *Pacem in Terris*, "vrede op aarde", de encycliek van Johannes XXIII van 11 april 1963. Deze encycliek is in wezen het Magna Carta van de wereldwijde christelijke vredesbeweging. Het is in 1963 de eerste keer dat een kerkelijk document gericht is 'tot alle mensen van goede wil', die geroepen zijn tot een 'immense taak, met name het vestigen in waarheid, rechtvaardigheid, liefde en vrijheid van nieuwe modi van relaties in de menselijke samenleving. Paus Franciscus zal zijn encyclieken *Laudato Si'* ('zorg dragen voor Gods schepping' of 'samen zorgen voor ons gemeen-

schappelijk huis') van 18 juni 2015 en Fratelli Tutti ('universele broederschap' of 'over broederlijkheid en sociale vriendschap') van 3 oktober 2020 eveneens richten aan alle mensen van goede wil.

Op basis van de encyclieken, de jaarlijkse toespraken tot het 'diplomatiek corps', teksten en verklaringen van paus Franciscus werden tijdens deze conferentie analyses en overwegingen gepresenteerd over een reeks thema's in verband met de visie en de praktijk van geweldloosheid, waaronder de kiemen van de geweldloosheid van het evangelie; de wereldwijde uitdaging aan individuen en systemen die geweld veroorzaken, van de Amazone tot Oekraïne; geweldloosheid in actie en de uitdaging van een benadering van rechtvaardige vrede.

Daden stellen naar verzoening

De geweldloze acties van paus Franciscus werden wereldwijd geobserveerd: van het bezoeken van Irak en de Centraal-Afrikaanse Republiek tot het kussen van de voeten van Zuid-Sudanese leiders en het maken van een pelgrimstocht van verzoening naar Canadese inheemse gemeenschappen, zijn de acties van paus Franciscus zelf krachtige voorbeelden geweest van de geweldloosheid van het evangelie. Daden stellen, tekens en symbolen aanwenden om de boodschap van hoop, heling en verzoening te blijven stellen. Verzoening begint met luisteren naar de ander.

De deelnemers aan de conferentie stellen voor dat de katholieke kerk een moreel kader voor een rechtvaardige vrede ontwikkelt en overweegt, gebaseerd op de geweldloosheid van het evangelie. Geweldloosheid is een kracht voor rechtvaardigheid die actief de confrontatie en strijd aangaat met en streeft naar ontmanteling van structureel geweld en alle vormen van overheersing, ontmenselijking en vernietiging, met 'people-power'-strategieën die noch passief noch gewelddadig zijn, praktijken die uitnodigen tot bekering van de harten. Geweldloze strategieën, bewegingen en initiatieven staan centraal in het voortbestaan van het leven op aarde en in de genezing van de mens.

Vredesprijs

In een ingetogen ceremonie werd tijdens de conferentie de 'Pax Christi International 2022 Peace Award' uitgereikt aan Concordia Social Project. Concordia is aanwezig in verschillende Midden- en Oost-Europese landen en werkt rechtstreeks aan hulp voor kwetsbare en kansarme kinderen en hun gezinnen.

Concordia heeft direct geantwoord op de enorme behoefte aan hulp in Moldavië, waar duizenden Oekraïense gezinnen hun toevlucht zoeken. Moldavië wordt belaagd door zijn eigen economische en sociale problemen: veel kinderen lijden honger door de droogte in de zomer en de inflatie als gevolg van de Russische invasie in Oekraïne.

De [slotliturgie van de conferentie](#) werd voorgegaan door Kardinaal Michael Czerny, SJ, Dicasterie van de Heilige Stoel voor Integrale Menselijke Ontwikkeling.

Rome, 8 december 2022

Paul Lansu

Bestuurder Pax Christi International